

Külföldi egyházi hírek.

A jövő esztendőekben a nagy egyházi világszövetségek hatalmas konferenciákat szándékoznak egybehívni, hogy azokon az evangéliumi egyházi élet nagy kérdéseit megvitassák. Az 1937. év nyarán ugyanakkor, amikor Oxfordban az unitáriusok világszövetsége is megrendezi háromévenként tartani szokott nagy találkozóját, ott fog ülésezni a stockholmi mozgalom a Conference for Life and Work, melynek munkájába az összes átfogójellegű egyházi szervezetek és célgondolatot ápoló szövetségek bekapcsolódtak. Ez a konferencia a gyakorlati keresztény élet evangéliumának megvalósítását keresi, s gyűlésein az összes protestáns és görögkeleti egyházak hivatalos képviselői is részt fognak venni. Az ott résztvevő képviselők által reprezentált egyházakkal szemben a római kereszténység kisebbségben marad. Egyházi életünknek nagy hátrányára szolgálna, ha még mindig nem ismernénk fel az ökuménikus világmozgalmak jelentőségét s egyházunk legalább megfigyelőkkel nem képviseltetné magát ezeken a gyűléseken. Ugyanebben az évben a sckóciai Edinburgban tartja meg találkozását az a másik mozgalom, melyet első gyűlése helyéről lausannei eszmei tartalma után pedig Conference on Faith and Order mozgalomnak neveznek. Ezen a konferencián egyházunknak sok keresni valója nincsen, mert itt azok gyűléseznek és keresik a hités az egyházszervezet egységesítésének utjait, akik a szentháromság dogmája alapján állva keresik meg hitük igazságainak utjait. De figyelemmel kell lennünk arra, hogy a világ orthodox protestáns és keleti egyházai ezen a téren is sokat dolgoznak, s ma a baráti kapcsolat a szellemi lélekközösség a nyugati orthodox és a keleti görög egyházak között sokkal erősebb, s egyre szervezettebben kiépülőbb, mint volt valaha a történelem folyamán. Ennek gyakorlati értékét az unitárius egyházpolitika még nem ismerte fel, s így árát csak ezután fogja megfizetni. Az azután következő 1938. év is két nagy konferenciát fog eredményezni. Az egyikben valamelyik indiai városban a világ hatalmas missziós szervezetei és egyesületei, valamint a misszió területeken létesült fiatal keresztény egyházak képviselői gyűlnek egybe, hogy a külmiszió, a keresztény nevelés és a fehér és nem fehér, de kereszt-

ténységük lélekközösségében egyesült fajok nagy problémáit megvitassák. Unitárius külmiszióról nálunk sanyaru történelmi adottságaink következtében még soha szó sem esett, s körülbelül hasonló a helyzet a külföld unitárius egyházainál, egészen kis kivételektől eltekintve. Így az indiai nagy külmisziói konferencián az unitárius külmiszió problémáiról alig fog hallani valamit a keresztény világ közossége. És ugyanebben az évben, valószínűleg angol vagy svájci földön rendezik meg az ökuménikus világmozgalmakhoz csatlakozott ifjúsági szervezetek első nagy ökuménikus ifjúsági találkozójukat. A világ ma élő fiatalsága a béke és egymás megértése útjait keresi s ezeken az ösvényeken a felekezeti árnyalatok különbségére tekintet nélkül az evangéliumi jövődjét építő minden fiatal együtt halad. Ezen a találkozón a magyar unitárius fiatalság is az élen haladók között kell, hogy legyen.

Az idej esztendőben a protestáns világ két évfordulót ünnepel. Az egyik Erasmus halálának négyévszázados fordulója, amely alkalomban a nagy humanista tudós emlékezete előtt mi is meghajtjuk az emlékezés hálás lobogóját. Erasmus munkássága is azok közé a tenyezők közé tartozott, mely az evangéliumi unitarizmus számára munkálta az utakat. A református egyház az egész világon és a magyar kálvinizmus is nagy szeretettel ünnepelte meg Kálvin János református szempontból korszakalkotó Institúciója megjelenésének ugyancsak négy évszázados fordulóját. Ezen az ünnepélyes alkalmon a magyar református konvent ünnepi diszgyűlést tartott, ahol Ravasz László püspök emlékezett meg Kálvin munkája értékéről. Ebből az alkalomból a magyar reformátusság újra lefordítva kiadta az Institúciót dr. Victor János tanár-lelkész fordításában, mely most néhai Nagy Károly ardeali református püspök régebbi fordításának helyét foglalja el. A munkához irt bevezető tanulmányokban dr. Révész Imre az Institúció történetét, dr. Vasady Béla annak teológiáját ismerteti. Mindkét író, annak a debreceni református egyetemi teológiai fakultásnak tanára, mely ugyanebből az alkalomból egy hatalmas emlékkönyvben áldozott Kálvin szelleme előtt, ahol a mintegy harminc értekezés között az ardeali reformátusság néhány képviselőjének érdekes tanulmányát is olvashatjuk.

Az angol rádió ez év októberében emlékezik meg Tindale Vilmos angol bibliafordító 1536-ban történt vértanuhaláláról.

Ugyancsak itt emlékezhetünk meg arról is, hogy a Britt és külföldi Bibliatársulat egy új magyar protestáns bibliafordítást bocsájt közre, melynek révén a régi Károli Gáspár-féle javított szövegű fordítást akarják korszerű új munkával pótolni. A fordítás ószövetségi részét a református Czeglédy Sándor lelkész, az újszövetségit az evangélikus Raffay Sándor püspök végezte el. Érdeklődéssel várjuk az új magyar bibliafordítást, bár véleményünk szerint kísérletet kellene tennünk a szemelvényes bibliakiadás megvalósítása felé is. Érdekes és lélekemelő esemény történt legutóbb a Britt és Külföldi Bibliatársulat Londonban tartott közgyűlésén, ahol a lelépő elnök beszéde végeztével 20.000 angol fontot, mintegy 12 millió lejt tett le adományképen a bibliafordítások gyarapítása javára.

A másik oldalon pedig azt olvashatjuk hogy az istentelenek szovjetország központi tanácsa a három legsikerültebb „vallásellenes tudományos könyv” jutalmazására 25.000 rubeles pályadíjat tűzött ki. A pályázati hirdetemény szerint a pályaművekben nem csupán a vallás ellen általában, hanem az egyes felekezetek ellen külön-külön is állást kell foglalni. Ugyancsak a szovjetország egyetemi felvételek alkalmával a diákoknak kérdőívet kell kitölteniök, ahol az alábbi kérdéseket is olvashatjuk: Hisz-e Istenben? Mióta nem hisz Istenben? Miért nem hisz már? Azok, akik a kérdésekre nem adnak istentelen feleletet, nem nyernek egyetemi felvételt. Hívő szülők gyermekei csak abban az esetben nyernek egyetemi felvételt, hogyha hirtelen kinyilatkoztatják, hogy hívő szülőiktől teljesen elszakadtak, azok állásfoglalását az új Szovjetország szempontjából károsnak tartják.

*

Szűkebb unitárius világszövetségünk életéből is feljegyezhetünk néhány érdekesebb hírt. Az 1937. évi oxfordi világkonferencia előkészítéseképen az idei nyáron Hollandiában Arnheimben egy teológiai konferenciát rendeztek, melynek magyarnyelvű előadója dr. Varga Béla főjegyző-teológiai tanár volt.

Angol unitárius testvéreink idei évi nagygyűlésükön Herbert McLachlan lelkészt, a manchesteri egyetem tanárát és az ottani Unitarian College igazgatóját választották meg ezévi elnökökül. Az 1928. évi új szervezet óta Hall Alfred lelkész után ő a második lelkész, akit ebbe a magas tisztségbe a választók közbizalma emelt. Az oxfordi Manchester College most júniusban ünnepelte

fennállása másfélszázados évfordulóját, mely alkalommal az intézet volt magyar növendékei is kifejezték ragaszkodásukat és hálájukat az ősi Alma Materrel szemben.

Amerikai testvéreink jelen évi májusi gyűlésükön letárgyalták a kiküldött vizsgáló bizottság jelentéseit, mely komoly és megfontolt megállapításokban tárta fel a jövőendő építésének jobb utait. Az önmagunkbaszálló önvizsgálat nem szégyen s hibáink kiküszöbölése a legjobb út a jövőendő szilárd építéséhez. Az 1937. évi májusi gyűlésen megválasztandó új elnökség és vezetőség már a múlt hibái tanulsága kiküszöbölésével kezdheti meg munkásságát. Ugy halljuk örömmel, hogy az egyhanguan megválasztandó új elnök, régi és melegszívű barátja a magyar unitarizmusnak, aki gyülekezeteinket is meglátogatta.

A német és a francia szabadelvű protestánsizmus válságos órákat él. A német régi mozgalom eltűnőben van, s a vezetők részben a jobb, részben a baloldali egyházi mozgalmakban elhelyezkedve, keresik a kibontakozás utjait. Nagy örömmel tölt el mégis az a tudat, hogy szellemi orgánunk Die Christliche Welt, melynek alapítója és hosszú éveken át szerkesztője, egyházunk nagy barátja a marburgi egyetemi tanár, Martin Rade volt, most dr. Hermann Mulert kielői egyetemi tanár szerkesztésében fordult ötvenedik évfordulójába. A francia protestáns egyház kebelében megismétlődnek a jelen század elején lefolyt harcok. Az orthodox irányzat egy új hitvallás szerkesztése alkalmából beakarja kebelezní a szabadelvű irányzatot is, mely eddig A. Bertrand lelkész, a párizsi Oratoire templom papja elnöklete alatt szilárdan állott az unitarizmushoz való közeledés útján. Paul Tessionere, a bruxelli Foyer de l'ame unitárius szellemben dolgozó lelkésze, havi szemléjében erős hangon állandóan ostromozza az ingadozókat s ezekben a nehéz napokban valóban apostoli szolgálatot végez.

Mint érdekességet, végül feljegyezzük, hogy a varsói egyetem evangélikus teológiai fakultásán most nyert katedrát dr. Rudolf Kesselring, volt ausztriai evangélikus lelkész, aki a bécsi egyetem teológiai fakultásán Geschichte des Unitarismus im Zeitalter der Reformation und Gegenreformation c. értekezésével szerzett teológiai doktorátust, s aki nemrégiben is — dr. prof. Völker bécsi teológiai tanár úr közlése szerint — lengyel nyelven közölt egy dolgozatot a lengyel unitarizmus multjáról.

Ferencz József.

Az arnhemi teológiai konferencia.

Hollandia gyönyörű kertvárosában, az Oolgaardt-háznak nevezett és a holland szabad keresztény egyház tulajdonát képező nagyszerű otthonban zajlott le az az ötnapos nemzetközi teológiai konferencia, (jul. 28—aug. 2), melynek lefolyásáról az alábbiakban kívánunk beszámolni.

A konferencián tíz állam, és pedig Amerika, Anglia, Németország, Franciaország, Svájc, Hollandia, Svédország, Csehország, Magyarország és Románia kiküldöttei vettek részt, körülbelül összesen ötvenen. Egyházunkat dr. Varga Béla egyházi főjegyző képviselte, a magyarországi unitárius egyház kiküldöttje Ferencz József missziói lelkész volt. Ardealból jelen voltak még Nagy Zoltán akadémista és e sorok írója.

Az 1932-ben Kopenhágában tartott nemzetközi kongresszus zárógyűlésén elhatározta, hogy a következő alkalommal, és pedig 1937 nyarán Angliában, Oxfordban fog összegyűlni. Az arnhemi konferencia tulajdonképpen azt a célt szolgálta, hogy a különböző országokból összegyűlt kiküldöttekkel a jelenlegi teológiai helyzetet minden szempontból megvitassa, az új, megváltozott viszonyokhoz alkalmazkodva, a lehetőség szerint egy új liberális teológia alapjait körvonalazza s ezáltal a jövő évi oxfordi, nagyszabásúnak ígérkező világgkongresszust előkészítse.

Az előadások általános tárgykörét a liberális kereszténység multja, jelene és jövő kilátásai alkották. A nagyjából ismert, tudományos hírnévnek örvendő előadók sok érdekes adattal és megfigyeléssel szolgáltak a jelenvoltaknak. Mindazonáltal általában véve megállapítható, hogy a konferencia kitűzött célját csak nagyon kis mértékben érte el, mert a rendelkezésre állott rövid idő alatt még a legégetőbb problémák részletes megvitatása is lehetetlen volt. A konferencia a külön-külön kétségtelenül érdekes és értékes előadások meghallgatása és egy néhány hozzászólás után kénytelen volt bezárulni anélkül, hogy a liberális kereszténység új